

Ansökan om att bilda regionkommun Norrbotten

Inledning

Genom lagen om regionalt utvecklingsansvar i vissa län (SFS 2010:630) har riksdagen gjort det möjligt att landsting i län som uppvisar ett lokalt och regionalt initiativ får ta ansvar för regionalt tillväxtarbete och länsplaner för regional transportinfrastruktur.

Försöksverksamheten i Skåne och Västra Götaland kunde därmed permanentas och Gotland och Halland blev regionkommuner. Det lagen anger är att fullmäktige och styrelsen för dessa landsting ska betecknas regionfullmäktige respektive regionstyrelsen.

I Norrbotten har idag länsstyrelsen det statliga regionala utvecklingsansvaret. Landstinget är det enda folkvalda organet på regional nivå och har beskattningsrätt. Ett otydligt regionala ledarskap ger inte tillräcklig kraft i frågor som är av vikt för länets utveckling. Utvecklingsansvaret bör ligga på ett direktvalt organ med beskattningsrätt. Det regionala självstyrets mandat att samordna regionala intressen inom sitt ansvarsområde bör förstärkas och förtydligas. Den nuvarande organiseringen med tre olika modeller för det regionala utvecklingsansvaret är otillfredsställande.

Ett direktvalt regionfullmäktige med egen beskattningsrätt som förutom hälso- och sjukvård även hanterar regionala utvecklingsfrågor ger de bästa förutsättningarna för att norrbottningarna ska leva ett rikt och utvecklande liv i en region med livskraft och tillväxt. Genom aktiva regionala utvecklingsinsatser och kulturverksamhet ska landstinget medverka till Norrbottens utveckling och skapa förutsättningar för ett hållbart samhälle och en god livsmiljö.

Landstinget är det enda folkvalda organet på regional nivå. Rollen som regional företrädare medför ett särskilt ansvar för att skapa delaktighet i arbetet med länets utveckling. Ytterst är målet att bidra till bättre förutsättningar för en attraktiv region med utveckling och välfärd i alla delar av länet. Utgångspunkten är en helhetssyn baserad på hållbar utveckling, jämställdhet, mångfald och integration.

Demokratin fördjupas genom regionkommun

Det starkaste skälet till ansökan om att få möjlighet att genom regionkommun ta ansvar för regionala utvecklingsfrågor är att genom direkta val stärka medborgarnas inflytande över vardagens frågor och därmed kan demokratin fördjupas och utvecklas.

Kompetensutvecklingsinsatser har under flera år riktats till de förtroendevalda i fullmäktige för att förbereda dem för de krav som en framtida förändrar regional organisation kommer att ställa dem inför.

Sedan sju år tillbaka har landstinget tillsammans med Kommunförbundet Norrbotten arbetat med att stärka den lokala och regionala nivåns kunskap

om regional utveckling genom en årlig Norrbottenskonferens enbart riktad till förtroendevalda.

Regionalt tillväxtarbete

Utgångspunkten för regeringens tillväxtpolitik är att hela Sveriges utvecklingskraft, hållbara tillväxtpotential och sysselsättningsmöjligheter ska tas till vara. Det innebär att alla delar av landet ska ges möjlighet att utvecklas av egen kraft och bidra till det gemensamma bästa.

Regeringen säger att deras mål är stärkt lokal och regional konkurrenskraft genom fungerande dialog och samordning dels mellan politiska områden på nationell nivå, dels mellan insatser på lokal, regional och nationell nivå.

Dagens asymmetriska styrelseformer ger inte alla län samma förutsättningar att utvecklas. Studier visar att

- direktvalda regionerna har ett tydligt politiskt forum för beslut, ansvar och förankring
- direktvalt styre ger legitimitet och underlättar samordning med lokal och nationell nivå
- demokratiskt inflytande stärker och utvecklar den regionala tillväxtpolitiken
- beskattningsrätten ger legitimitet och finansiell kapacitet som annars saknas i de splittrade organisationsformerna som finns idag

Det finns två bilder av utvecklingen i Norrbotten. Å ena sidan ett län under kraftfull utveckling, med stora investeringar i gruvor, infrastruktur, IT och handel och med ett stort behov av att rekrytera arbetskraft inom flera sektorer. I länet finns forskning i framkant, ett rikt kulturliv och en stor potential inom besöksnäringen.

Men Norrbotten är också ett län med en fortlöpande befolkningsminskning, där de små kommunerna snart har nått en nedre gräns i antal invånare i arbetsför ålder för att kunna upprätthålla en god servicenivå. Ett län där några få kommuner ökar sin befolkning, medan det i majoriteten av kommunerna bor allt färre och där tillväxten är ojämnt fördelad.

För politiker, regionalt och lokalt, är uppdraget att balansera åtgärderna för att hantera verkligheten. Det fordrar insatser på flera olika plan och inom skilda områden.

Attraktiva livsmiljöer

Globaliseringen har inneburit att konkurrensen mellan geografiska områden för att attrahera individer, etableringar, kunskap och kapital har ökat. Utvecklingen kräver ett strategiskt och omfattande engagemang från regionala aktörer.

En regions utveckling påverkas av förutsättningar som livsmiljö och upplevelser, förhållanden på arbetsmarknaden, branschstruktur, kapital, tillgänglighet, avstånd till marknaderna, befolkningens sammansättning och kunskap. Även åldersstruktur och befolkningsutvecklingen påverkar utvecklingsmöjligheterna.

Regional utvecklingsstrategi (RUS)

Den regionala utvecklingsstrategin för en hållbar framtid i Norrbotten 2020 är länets gemensamma strategidokument för regional utveckling. Strategin bygger på inriktningen i Europa 2020, det svenska reformprogrammet och den nationella strategin för konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning mellan åren 2007-2013.

Strategin grundar sig på en analys av länets styrkor och svagheter samt möjligheter och hot och anger prioriterade åtgärder inom områdena attraktiva livsmiljöer, innovation och förnyelse, tillgänglighet, kompetensförsörjning och ökat arbetskraftsutbud samt strategiskt gränsöverskridande samarbete.

Landstinget ingår tillsammans med kommunförbundet, Luleå tekniska universitet, Arbetsförmedlingen, Företagarna, Handelskammaren, Sametinget, Trafikverket och arbetsmarknadsorganisationer i det regionala partnerskapet som i Norrbotten leds av landshövdingen. Partnerskapet har till uppgift att implementera och följa upp den regionala utvecklingsstrategin.

Attraktiv region

Den nyligen avslutade länsatsningen på platsmarknadsföring – Attraktiv region – har uppmärksammats nationellt. Projektets huvudmän var länsstyrelsen, landstinget och kommunförbundet i Norrbotten. I styrgruppen deltog även Luleå tekniska universitet samt två personer från det norrbottniska näringslivet.

Det viktigaste resultatet efter sex projektår är det synsätt och de insikter som projektet kommit fram till och börjat implementera. Det bildar en strategi som är färdig att rullas ut brett i länet, användbar och utvecklingsbar för en fortsättning. Grundtanken har varit att många starka, attraktiva röster från Norrbotten bygger ett starkt, attraktivt varumärke för regionen.

Kraftsamling

I och med Kraftsamling 2011-2015 har landstinget tagit initiativ till att skapa en arena där kommuner, näringsliv, ideella sektorn, civilsamhället och privatpersoner kan diskutera vad som är viktigt för länets utveckling.

Vad behövs för att öka länets attraktivitet är ett område som berör många. Det stora antalet deltagare (drygt 800 deltagare vid två konferenser) visar på ett intresse att diskutera frågorna.

Hur förutsättningarna hanteras avgörs av människors förmåga till samverkan och förnyelse, det vill säga av faktorerna social tillit, entreprenörskap, ledarskap och lärande. Social tillit och lärande, till exempel genom föreningsliv och folkbildande aktiviteter, stärker människors sociala samspel. Med bland annat goda ledare och entreprenörskap omsätts detta till konkret handling.

De huvudsakliga beståndsdelarna i utvecklingskraft och förändringsförmåga är att involvera unga människor och samtidigt ta tillvara de äldres engagemang och erfarenhet samt att arbeta för nya perspektiv, kulturell mångfald och internationellt samspel.

Dynamiskt näringsliv

Konkurrenskraft, tillväxt och sysselsättning är ledord i arbetet med att skapa starka regioner. Fler växande företag och ökad sysselsättning inom näringslivet är det överordnade målet för tillväxtpolitiken.

Grundläggande för ett dynamiskt näringsliv är utveckling, innovationer och forskning i bred samverkan. En regions sårbarhet i en ekonomisk kris kan minska med ett varierat näringsliv med branschbredd och olika produktcyklar och blandning mellan produkttillverkning och tjänstesektorn.

Den globala konkurrensen har bidragit till att regionerna fått en ökad betydelse som ekonomisk faktor. Socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbar utveckling förutsätter regionala insatser och samverkan för att stärka och stödja tillväxtområden, kluster, innovationssystem, kulturell kompetens och kreativitet.

I takt med den ökade regionaliseringen har regionala utvecklingsfrågor diskuterats alltmer inom landstinget. Genom långsiktiga satsningar på hälsa och tillväxt (e-hälsa), kreativa näringar, investeringsverksamhet i länet samt klimat, miljö och energi har arbetet stärkts och inom vissa områden är landstinget etablerade internationellt.

Resurser för regional utveckling

För att stärka näringslivets utveckling arbetar landstinget med finansiering av regionala utvecklingsprojekt (drygt 20 miljoner kronor årligen) och genom att vara en aktiv ägare till bolag som har till uppgift att bidra till utvecklingen i regionen. Därutöver avsätts 8 miljoner kronor till finansiering av kulturutvecklingsprojekt (bland annat konst och musikprojekt), ofta i samverkan över genregränserna, årligen.

Bolagen ger ett mervärde till regionen i samarbete med andra aktörer - synergier som landstinget inte förmått klara själv.

Bolagen är:

- Almi Företagspartner Nord AB
- Filmpool Nord AB
- BD Pop AB,
- North Sweden datacenter location AB
- IT Norrbotten AB
- Norrbottens energikontor AB

Genom bolagen och det delade ägandet med länets kommuner har landstinget en naturlig samarbetsplattform i frågor som rör regionala utvecklingsfrågor.

Landstinget avsatte 2012 drygt 105 miljoner kronor i ägarbidrag och verksamhetsbidrag.

Transportinfrastruktur

En väl fungerande infrastruktur där sjöfart, flyg, vägar, järnvägar och IT-kommunikation tillsammans bildar ett samverkande transportsystem har grundläggande betydelse för regional utveckling och tillväxt. De långa avstånden inom länet och avstånden till viktiga marknader både inom och utanför Sverige ställer höga krav på transportsystemet, bland annat hög vägstandard, för såväl personer som varor.

Tillgänglighet till arbete, utbildning, samhällsservice och kultur- och fritidsaktiviteter utgör en grundläggande förutsättning för länets tillväxt och attraktivitet. De geografiska förutsättningarna och avstånden till viktiga tillväxtmarknader både inom och utanför landet ställer höga krav på ett långsiktigt hållbart transportsystem för såväl gods- som persontransporter.

Norrbotten har under de senaste åren låg utdelning av de statliga infrastrukturinvesteringarna. Uteblivna eller senarelagda nationella satsningar på infrastruktur påverkar länets utveckling. Näringslivets konkurrenskraft försämras.

Den regionala samordningen av den långsiktiga infrastrukturplaneringen behöver stärkas. Särskilt då regeringen i allt större utsträckning efterlyser finansieringsformer som kompletterar den statliga finansieringen.

Strategiskt samarbete inom projekt och bolag

Infrastruktur är till sin natur ett sammanlänkat system och kräver samarbete över läns- och landsgränser. Landstinget samarbetar strategiskt bland annat i frågor som syftar till att stärka infrastrukturen; exempelvis arbetet med kollektivtrafik (buss och tåg), Bottniska korridoren och TEN-T arbetet.

Bildandet av kollektivtrafikmyndigheten har inneburit att utvecklingen av kollektivtrafiken stärks ytterligare. I ett gemensamt kommunalförbund driver landstinget tillsammans med länets 14 kommuner kollektivtrafikmyndigheten.

Erfarenheter från andra regioner och tidigare satsningar visar att en stark regional och lokal vilja att lösa infrastrukturbehov resulterar i stora infrastruktursatsningar. Ett exempel är Västra Götalandsregionens samordnande arbete med det västsvenska infrastrukturpaketet. Finansieringen bygger bland annat på lokala och regionala bidrag samt trängselskatt.

Bolagen inom transportinfrastrukturuområdet är:

- Norrtåg AB
- Norrbottenbanan AB
- Länstrafiken Norrbotten AB

Kultur

Kultur i dess många former är en betydelsefull del av den regionala utvecklingen och därmed också en faktor för tillväxten. Ett rikt och utvecklande kulturliv har stor betydelse för en heltäckande bild av Norrbotten i Sverige och Europa.

Kultur är en viktig utvecklingskraft. Norrbotten har en utmärkt grund att stå på. Sedan 2011 arbetar Norrbotten efter kultursamverkansmodellen som innebär en decentralisering av fördelningen av statliga anslag till den regionala nivån. Det utmärkta samarbetet mellan landstinget och kommunerna inom kulturområdet och tillgängligheten till kultur var en av de avgörande faktorerna när Norrbotten fick möjlighet att som enda län utanför regionerna införa den nya kultursamverkansmodellen. Landstinget har således erfarenhet av decentraliserat utvecklingsarbete på regional nivå som inkluderar kommunerna. Samarbetet har rönt nationell uppmärksamhet.

Med kulturplanen har landstinget fått en helhetsbild över kulturlivet i Norrbotten och ett verktyg för ett långsiktigt och konkret arbete utifrån gjorda mål och prioriteringar.

Institutionerna Norrbottens länsbibliotek, Norrbottensmusiken, Norrbottens museum samt utvecklingen av Konstmuseet i Norr och kraftcentrum för ny musik ryms inom landstingets kulturverksamhet.

Landstinget har för närvarande länskonsulenter som arbetar inom områdena konst och dans (Dans i Nord) . Dessutom finns länskonsulentverksamhet för ungdomsmusik hos Norrbottensmusiken, länsteaterregissör hos Norrbottens-teatern samt för hemslöjd hos Hushållningssällskapet. Även teaterkonsulten i samverkan med Riksteatern finns i Norrbotten. Länskonstnärerna uppmunt- rar norrbottningar i alla åldrar till nya projektidéer och aktiviteter.

Landstinget arbetar strategiskt med utvecklingen av området kultur och hälsa. Många projekt har genomförts som Skaparkraft för asylsökande och funktionshindrade barn, Kulturentré på våra sjukhus och Färgrik som får ytterligare funktion med ett forskningsperspektiv.

Hälso- och sjukvård

Landstinget hälso- och sjukvårdsbudget omsluter 2012 på ca 7,5 miljarder kronor. Landstinget är länets största arbetsgivare med drygt 7400 anställda och verksamhet i alla kommuner.

Landstingets handlingsutrymme bestäms bland annat av de ekonomiska förutsättningarna, befolkningsstrukturen, möjligheterna att rekrytera kvalificerade medarbetare och den medicinska utvecklingen som innebär att mer kan göras för allt fler människor. De demografiska förutsättningarna och den medicinska och tekniska utvecklingen tyder på att kostnaderna för hälso- och sjukvården kommer att fortsätta att öka.

Systematiskt förändringsarbete etablerat och uppmärksammat

Sedan flera år tillbaka pågår ett systematiskt förbättringsarbete i landstinget. Förändringarna leder bland annat till bättre tillgänglighet och högre kvalitet i vården. Norrbotten uppvisar resultat inom många områden och dessa ligger i topp i landet. Det är anmärkningsvärda framsteg för ett landsting med stor glesbygd.

Det systematiska förbättringsarbetet är etablerat i stora delar av landstingets verksamheter. Utvecklingen och framgångarna har uppmärksammats utanför länets och landets gränser.

Inom hälso- och sjukvården pågår ett fortlöpande arbete med att anpassa organisation och lokalisering av verksamhet efter de förändrade förutsättningarna.

Regionaliserad läkarutbildning

Hälso- och sjukvården i Norrbotten står på grund av de geografiska och demografiska förutsättningarna inför stora och i förhållande till de flesta landstinget delvis unika utmaningar.

En viktig verksamhet för hälso- och sjukvårdens framtida utveckling i länet är den regionaliserade läkarutbildningen vid Sunderby sjukhus. I januari 2011 anlände de första 11 studenterna och ett år senare studerar 30 blivande läkare vid sjukhuset. Läkarutbildningen har en stor strategisk betydelse för

länet, inte minst för läkarrekryteringen. En utökning av läkarutbildningen är att vänta.

Den regionaliserade läkarutbildningen har kunnat bli verklighet genom ett väl fungerande samarbete mellan landstinget och Umeå universitet samt landstinget i Västernorrland och Jämtland.

För utvecklingen av hälso- och sjukvården i länet är också satsningar på forskning och utveckling (FoU) viktigt. FoU ger både en bättre vård och möjligheter för medarbetarna att utvecklas i arbetet. Landstinget antog en FoU-strategi under 2011 och den lägger en bra grund för det fortsatta arbetet med att utveckla och integrera FoU i verksamheten.

E-hälsa

I ett glest befolkat län som Norrbotten med stora avstånd innebär satsningar på e-hälsa både en högre livskvalitet för många människor och minskande kostnader och minskad miljöpåverkan. E-samhället är en företeelse som alla kommer att behöva förhålla sig till.

Den medicinska utvecklingen utmärks av snabb kunskapsstillväxt, specialisering och global metodspridning. Samtidigt finns förväntningar på genomslag baserade på molekylära tekniker, stamceller och genteknik, framför allt i kombination med nya metoder inom nanoteknik och informationsteknologi.

Framtidens hälso- och sjukvård

Under våren 2010 startade landstinget ett omfattande utredningsarbete (När-sjukvårdsutredningen) kring frågan om hur framtidens hälso- och sjukvård ska bedrivas för att vara långsiktigt hållbar. Arbetet har skett under stor öppenhet bland annat genom öppna möten runt om i länet. Utredningen lade fram sin slutrapport i oktober 2011 och bereds vidare för beslut i landstingsstyrelse och fullmäktige våren 2012.

Rapporten utmynnar i ett antal slutsatser och 17 konkreta förslag. En bärande tanke är att primärvården ska ha ett större uppdrag jämfört med idag och med ett tydligare krav på samverkan med den övriga sjukvårdsorganisationen. Utredningens förslag kommer att behandlas politiskt i landstinget under första halvåret 2012.

Det pågår ett arbete med att föra över ansvaret för hemsjukvården från landstinget till kommunerna. Inriktningen är att övergången ska ske vid årsskiftet 2012/2013.

Samverkan med länets kommuner sker för att kunna erbjuda ett tryggt omhändertagande och god omvårdande. För att detta ska vara möjligt krävs ett samarbete över ansvarsgränserna.

Samverkan

Landstinget har inom alla sina verksamhetsområden god samverkan med aktörer och organisationer på lokal, regional, nationell och internationell nivå.

Länets kommuner

Landstinget har redan idag ett omfattande samarbete med kommunerna inom områdena regional utveckling, kultur samt hälso- och sjukvården.

Bildande av Region Norrbotten ställer krav på förstärkning av den kommunala delaktigheten. En inomregional struktur för hantering av gemensamma frågor mellan regionkommunen och kommunerna bör därför bildas och landstinget avser att ta initiativ till ett sådant utvecklingsarbete tillsammans med Kommunförbundet Norrbotten.

Landstinget har idag samverkan med kommunerna via gemensamt ägande i bolag, finansiering av projekt och samarbetsforum som Kommunikationspolitiska rådet och Tillväxtberedningen (landstingets och kommunernas gemensamma beredning av strategiska utvecklingsfrågor).

Norrandstingen

Inom kommunalförbundet Norrandstingens regionförbund samarbetar landstingen i de fyra nordligaste länen i syfte att ta tillvara och utveckla gemensamma intressen inom hälso- och sjukvård, utbildning och forskning och därtill kopplad verksamhet.

Norrandstingen har ett gemensamt ansvar för beställning, planering och samordning av regionsjukvård, utbildning och forskning utifrån ett behovs- och befolkningsperspektiv.

Europaforum Norra Sverige

Inom Europaforum Norra Sverige samverkar landstinget med de fyra nordligaste länen för att påverka de delar av EU-politiken som påverkar länens utveckling och framtid.

Internationellt samarbete

Tillväxt-, utvecklings-, och forskningspolitiska frågor formas alltmer i ett europeiskt sammanhang. Det är därför naturligt att regionerna är representerade i de forum där dessa frågor avhandlas.

Under en dryg tioårsperiod har landstinget skapat en struktur för strategiska allianser och effektiva kommunikationskanaler för omvärldsbevakning och policypåverkan.

Förutom samverkan med regioner i andra länder har landstinget politisk representation i internationella organisationer som Assembly of European Regions (AER), Conferens of Maritime and Peripheral Regions (CPMR) och Baltic Sea Commission (BSC).

Landstinget har även etablerat samarbete med den italienska regionen Emilia Romagna inom nätverket Sweden Emilia-Romagna Network (SERN) som syftar till att främja innovativa samarbetsprojekt för kunskapsutbyte och utveckling mellan italienska och svenska aktörer inom områdena miljö, kultur/integration, utbildning samt entreprenörskap.

Kent Ögren (S)
Landstingsstyrelsens ordförande

Agnets Granström (MP)
Folkhälsoråd

Monica Carlsson (V)
Jämställdhetsråd

Kenneth Backgård (NS)
Oppositionsråd

Mattias Karlsson (M)
Oppositionsråd

Stefan Tornberg (C)
Oppositionsråd

Jens Sundström (FP)
Oppositionsråd